

Izhaja vsak petek.
Uredništvo in
upravljanje:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:
celoletna . . . K 4.—
pololetna . . . „ 2.—
četrtna . . . „ 1.—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 44.

V Ljubljani, 2. oktobra 1914.

Leto IX.

Izobraževalno delo.

Naloga vsake organizacije je, svoje pristaše ali člane v gotovi smeri izobraževati in jih v tem oziru privedi do potrebne višine znanja. Tudi naše slovensko ljudstvo se je nasrkalo po izobraževalnih in drugih društvihi višek izobrazbe, za katero bi je lahko zavidal marsikateri mogočnejši narod. Izobraževalno delo po društvihi se goji s predavanji, gledališkimi predstavami, petjem, čitanjem dobrih časopisov in knjig ter pošteno zabavo. Izobraževalno delo so pri nas doslej opravljali duhovniki in laiki, osobito predavanj se je udeleževala mlada svetna inteligenca. Lepi uspehi in njih posledice, ki so sad vzajemnega dela vseh poklicanih činiteljev, se kažejo po celi naši domovini. Omejena je preje navadna surovost fantov, na zelo ozke kroge več ali manj »očetu« alko-holu vdanih ljudi. Pa tudi tukaj se po-lagoma zboljšuje. Ljudje so začeli spo-znavati, da je redno in lepo življenje za človeka čast, nerodnost, pijanstvo, raz-sajaštvo, ponočnjaštvo in kar je s tem v zvezi pa sramota. Ta čut je čimdalje globlji v ljudski duši in je večji tam, kjer se izobraževalno društveno delo resnično vrši. Po organizaciji izobraže-valnih društev se je zaneslo med ljud-stvo veselje do berila časopisja in knjig, s tem se je dvignilo tudi večelje do bolj-šega in uspešnejšega gospodarstva. Po izobrazbi se je razširilo ljudem obzorje in utrdil značaj. Osobito delavski stan je imel dovolj prilike do naobrazbe, ki mu jo nudi kršč. soc. delavska organi-zacija. Izobraževalno delo je sicer težko, toda nosi obilen sad. Naj bi dosedanje uspehi bodrili v bodoče vse dobromi-sleče inteligente, da se posvetijo nada-ljevanju izobraževanja ljudstva. Po-svetna inteligenca in duhovenstvo naj gre v tem oziru roko v roki. Skupno delo lajša težo posamniku in rodi obilo uspeha. Posebno potrebna je socialna izobrazba širših slojev. Hvaležen posel za vse, ki se hočejo nesebično posvetiti blaginji naroda. Naša Slov. kršč. soc. zveza, ki osredotočuje v Slovencih iz-obrazevalno delo in ki je v tem oziru že storila veliko dobrega, naj tudi na-dalje energično vodi to delo. Združijo naj se vse sile brez razlike in uspehi ne bodo izostali. —ar.

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Shodi in seje v vojnihi časih.

Z veseljem moremo poročati, da naše organizacije J. S. Z. tudi med voj-sko pridno poslujejo in uradujejo. Naj se to tudi v bodoče vrši. Vojska je sicer huda reč, prizadeta je po njej zelo tudi naša slovenska krščansko-socialna de-lavska organizacija, osobito tam, kjer delo počiva, a naučila nas je tudi mar-sikateri stvari, tako da bomo lahko v mirnih časih mirno in lepo zidali našo delavsko strokovno stavbo naprej. Na-čelstvo J. S. Z. je začetkom vojske svo-jim organizacijam naročilo, da naj pre-kinejo s shodi in s sejami, a zdaj, ko napočijo časi društvenega notranjega delovanja, jesen in zima, nikakor več ne gre, da bi v Jugoslovanski Strokov-ni Zvezi popolnoma prenehalo izobraže-valno strokovno delo in da postane na-ša organizacija le podporna blagajna. Ne. Nikdar ne pozabimo in ne prezrimo, da so po naših pravilih naša glavna sredstva predavanja in poučni shodi. Samoposebi umljivo je pa, da se sme predavati in govoriti le o strokovnih zadevah, o stvarih, ki jih pravila J. S. Z. obsegajo. Če kdaj, potrebuje ravno v sedanjih zgodovinskih važnih časih pouka, to mora pripoznati vsakdo, kdor med delavstvom živi.

Da bodo pa naši shodi res plodo-nosni, prosimo vodstva naših plačilnic in skupin, da naj, če mislijo kak shod ali predavanje prirediti, o tem obveste načelstvo J. S. Z. tako, da bo ono imelo naznanilo o shodu vsaj 3 tedne prej v rokah, ker naznanjevanje tudi društve-nih shodov zdaj ni več tako enostavno, kakor je bilo pred vojsko, shodi po § 2.

društvene postave so pa sploh prepove-dani. Člani morajo priti skupaj, da se navduše in pouče, zato morajo naše skupine in plačilnice pričeti zopet sho-de in predavanja prirejati.

Zaupniki v naših organizacijah.

Pravila J. S. Z. določajo: (glej § 28.), da upravlja skupino odbor, ki se voli vsako leto in ima predsednika, njegovega namestnika, zapisnikarja ter tri odbornike, ne glede na spol. Za vsa-ko skupino se volita dva nadzornika. **Če je članov nad 30, je izvoliti za vsakih 10 članov po enega zaupnika.** Mogoče je, da se je v nekaterih skupinah in pla-čilnicah število odbornikov ali zaupni-kov znižalo; ker je bil eden ali drugi pod orožje pozvan. Neobhodno potreb-no je pa, da osobito zdaj, ko so hudi časi in ko so tudi postave o delovanju društev poojstrene, delujejo vse naše plačilnice in skupine res vzorno. Zad-njič smo obrazložili, da vojak, dokler nosi vojaško suknjo, ne more biti član nobenega civilnega društva, ker mu to vojaška postava zabranjuje, zato seve-da tudi ne more biti odbornik ali zaup-nik. Naša ljudska organizacija J. S. Z. pa zato ne sme trpeti nobene škode. V skupinah in v plačilnicah, kjer so na-stale vrzeli, naj v te vstopijo tisti člani in članice, ki so doma ostali. Načelstvo J. S. Z. je izgubilo tudi začasno več de-lavskih članov, a je vrzeli takoj začasno izpopolnilo. Tudi plačilnice in skupine naj to store in naj v kratkem skličejo društvene shode, na katerih naj se iz-volijo zaupniki in odborniki namesto fistihi, ki so bili pod orožje pozvani. **Meseca oktobra se mora to povsod iz-vesti! Proč z malodušnostjo!**

Srčno delajmo naprej pametno in pošteno tudi v vojskihhi časih za kori-sti slovenskega krščanske socialnega delavstva.

Govoreče slike.

Tudi vojska ima svoje dobre strani. Marsikaj, kar bi se drugače ne videlo tako očito, se pokaže v takem času. Se-daj, ko so ustavile nekatere tovarne delo in so delavci deloma brez dela in zaslužka, so začeli razmišljati o potrebi poštenega delavskega varstva. Pojavlja se pa tudi kapitalistična dobrosrčnost, ki priča, da si mora delavstvo na pod-lagi obstoječih zakonov samo pomagati do večje varnosti. Skoro neverjetno je, da se nahajajo delavci, ki so služili nad 50 let v eni tovarni in so sedaj brez kruha. Kapitalist se za to prav nič ne zmeni. Ne zmeni se pa tudi za javni in-terese. Kaj ga vse to briga. Denar, — do-biček, to je vse. Te razmere so pa tudi govoreče slike o potrebi socialnega za-varovanja. Krščanska pravičnost mora v bodoče v tem oziru pri nas zmagati. Danes, ko vsled splošne vojne dolžnosti vsak orožja sposoben delavec vrši na mejah države svojo dolžnost in v navdušeni zavesti tvega vse, kar ima, sme tudi z vso resnostjo pričakovati, da bode v bližnji bodočnosti rešen skrbni beraštva. Sedanje govoreče slike brez-poselnosti in nepreskrbe starih ljudi — delavcev in delavk, naj odpro v tem oziru oči merodajnim činiteljem.

Domoljubje milijonarjev.

»Christlichsocialer Arbeiter Zei-tung« piše 26. septembra:

Kdor je pa zadovoljen s sedanjim uspehom zbirke, mora znati, da se ve-liko, veliko premalo storil! Vse, kar se je storilo dozdej, je le kapljica v morje. Pokazalo se je zanimivo dejstvo, ki da veliko misliti, da revnejša sloji prebivalstva primeroma ve-liko več store, kolikor store pre-možnejši, »bogatiniki«. Tako je bilo pred dvema tednoma zapisano v nekem okli-ku, ki ga je neka visoko stoječa oseba potom »Policijske korespondence« ob-javila. Ta očitek proti bogatincem, ka-kor je hud, se mora pa tudi dokazati in dokazali ga bomo temeljem uradnega gradiva.

Na Dunaju ni bilo leto 1912. nič manj kakor 3809 milijonarjev, ljudi, ki so davčni oblasti napovedali, da znaša njih letni dohodek nad 40.000 kron.

Letni dohodek je znašal

nad kron	oseb	skupaj kron
40.000	419	16,760.000
44.000	351	15,444.000
48.000	326	15,648.000
52.000	267	13,884.000
56.000	199	11,144.000
60.000	173	10,380.000
64.000	177	11,328.000
68.000	145	9,860.000
72.000	124	8,928.000
76.000	115	8,740.000
80.000	115	9,200.000
84.000	80	6,720.000
88.000	76	6,688.000
92.000	76	6,992.000
96.000	73	7,008.000
100.000	59	5,900.000
104.000	39	4,056.000
108.000	62	6,696.000
112.000	52	5,824.000
116.000	56	6,496.000
120.000	46	5,520.000
124.000	35	4,340.000
128.000	30	3,840.000
132.000	27	3,564.000
136.000	28	3,808.000
140.000	32	4,480.000
144.000	28	4,032.000
148.000	28	4,144.000
152.000	23	3,496.000
156.000	21	3,276.000
160.000	12	1,920.000
164.000	16	1,968.000
168.000	22	3,696.000
172.000	20	3,440.000
176.000	19	3,344.000
180.000	8	1,440.000
184.000	17	3,128.000
188.000	18	3,384.000
192.000	14	2,688.000
196.000	18	3,528.000
200.000	29	5,800.000
210.000	29	6,090.000
220.000	15	3,300.000
230.000	12	2,760.000
240.000	11	2,640.000
250.000	20	5,000.000
260.000	12	3,120.000
270.000	8	2,160.000
280.000	24	3,920.000
290.000	17	4,930.000
300.000	6	1,800.000
310.000	9	2,790.000
320.000	6	1,920.000
330.000	6	1,980.000
340.000	4	1,360.000
350.000	7	2,450.000
360.000	1	360.000
370.000	7	2,590.000
380.000	9	3,420.000
390.000	3	1,170.000
400.000	2	800.000
410.000	4	1,640.000
420.000	4	1,680.000
430.000	6	2,580.000
440.000	2	880.000
450.000	4	1,800.000
460.000	4	1,840.000
470.000	4	1,880.000
480.000	2	960.000
490.000	1	490.000
500.000	5	2,500.000
510.000	4	2,040.000
530.000	1	530.000
550.000	1	550.000
560.000	3	1,680.000
570.000	3	1,740.000
580.000	3	1,740.000
590.000	3	1,770.000
600.000	1	600.000
610.000	1	610.000
640.000	1	640.000
660.000	5	3,300.000
670.000	1	670.000
680.000	1	680.000
690.000	3	2,070.000
700.000	1	700.000
710.000	3	2,130.000
730.000	3	2,190.000
750.000	2	1,500.000
760.000	1	760.000
770.000	1	770.000
810.000	3	2,430.000
820.000	3	2,460.000

nad kron	oseb	skupaj kron
840.000	1	840.000
850.000	3	2,500.000
860.000	2	1,720.000
870.000	1	870.000
880.000	2	1,760.000
900.000	2	1,800.000
920.000	1	920.000
960.000	1	960.000
980.000	1	980.000
1,020.000	2	2,040.000
1,030.000	1	1,030.000
1,080.000	1	1,080.000
1,090.000	1	1,090.000
1,100.000	1	1,100.000
1,110.000	1	1,110.000
1,150.000	1	1,150.000
1,250.000	1	1,250.000
1,270.000	1	1,270.000
1,280.000	1	1,280.000
1,310.000	1	1,310.000
1,370.000	1	1,370.000
1,420.000	1	1,420.000
1,470.000	1	1,470.000
1,610.000	1	1,610.000
1,630.000	1	1,630.000
1,670.000	1	1,670.000
1,820.000	1	1,820.000
1,950.000	1	1,950.000
2,010.000	1	2,010.000
2,080.000	1	2,080.000
2,090.000	1	2,090.000
2,990.000	1	2,990.000
3,310.000	1	3,310.000
4,370.000	1	4,370.000
5,500.000	1	5,500.000
27,080.000	1	27,080.000
	3809	453,389.000

3809 oseb. — Dohodek letno več kakor 453,392.000 kron.

Na Dunaju torej živi več tisoč oseb, ki zaslužijo vsako leto skupno 453 mi-lionov, če pa se vpoštevamo tiste vsote, ki jih statistika ne vpoštevata, lahko tr-dimo, da znašajo navedeni dohodki 460 milijonov. Če bi bil vsak teh milijonar-jev za vojno preskrbo vsaj 5 odstotkov daroval — veliko delavcev, nastavljen-cev in meščanov stori še več, bi to zna-šalo nad 23 milijonov. Če bi se pa ti ljudje še odločili, da bi 5% svojega pre-moženja žrtvovali — če bi to storili, bi se čisto nobene revščine ne trpeli, bi se s 575 milijonov raspolagalo. Došlo je zdaj okroglo 7 milijonov, a več kakor polovico te vsote so zbrali delavci, mali nastavljenjci in meščani.

Če bi naši milijonarji še iskrico sra-mote posedovali, bi moralo to dejstvo liki ogenj njih duše žgati!

Vojni dogodki

od 22. do 29. septembra 1914.

Južno bojišče: Naše čete, ki so bile vdrle čez Drino v Srbijo, so zavzele vse višje vrhove zapadno od Krupnja: Ja-godnjo-planino—Bljke—Črni vrh ter vrgle Srbe z ogromnimi izgubami proti Valjevu. — V Slavoniji in Banatu so Srbi sicer grdo, toda le kratek čas go-spodarili. Naša vojska jih je s krvavi-mi glavami zapodila nazaj čez Savo in Donavo; v Zemunu se Srbi niti ogreli niso. Ravno tako se zgodi tistim srb-skim in črnogorskim četam, ki so na nekaterih manj zavarovanih mestih vdrle čez bosensko mejo. Sploh je pa Srbija že tako izdelana v gospodarskem in vojaškem oziru, da ne more drugega pričakovati nego konca, ki bo zanjo tak, kakoršnega si je zaslužila.

Na Jadranskem morju se je te dni zopet pojavilo francosko brodograd-je. 19. sept. je priplulo pred Boko kotorsko in obstreljevalo utrdbi Ljuštica in Mamu-la. Odgovor so dali naši trdnjavski to-poyi, ki so koj s prvo salvo potopili eno veliko francosko križarico, dve pa po-škodovali. Nato je francosko brodogra-dje hitro izginilo. Kasneje se je pojavilo pred otoki Visom, Solto in Pelagružem, kjer je obstreljevalo stražnice oziroma svetilnike, ne da bi napravilo kako po-sebno škodo. Na Visu se je nekaj fran-coskih mornarjev izkrcalo ter so pobra-li par revnih koz in piščance ter celo — kanarčka. o teh »junaštvih« je fran-

cosko brodovje odplulo iz Jadranskega morja. — Francosko križarico »Grey« je na Jadranskem morju zasačile ena naših vojnih ladij-velikank in ji s strehi razbila kotel; vendar se je francoski ladij posrečilo uteči. Slave si francosko brodovje na Jadranskem morju doslej pač še ni steklo.

Na severnem bojišču se naša armada pripravlja na nove boje; ker so Nemci iz Vzhodne Prusije z veliko silo začeli prodirati na rusko ozemlje je pričakovati, da bodo morali Rusi velik del svojih čet, ki jih imajo v Galiciji, poslati proti Nemcem, vsled česar bo naši vojski zelo olajšan položaj. — Iz Galicije so Rusi zadnje dni vdrli čez karpatsko gorovje na Ogrsko, in sicer čez 889 m visoki prelaz Uzsok, čez katerega vodi železnica iz Ungvara na Ogrskem v Tusk in dalje v Sambor na Galiskem, — ter čez Torony v maramaroškem komitatu, kjer vodi najkrajša cesta v Stryj na Galiskem. Naše obmejne čete so Ruse hrabro zadržavale ter se jim je takoj poslala pomoč iz bližnjih mest. Karpati so obsežno pogorje, ki tvori ogrsko mejo od Rumunije in Bukovine ob celi Galiciji do Šlezije in Moravske. Proti gališki strani je silno strmo in bodo imeli Rusi nepopisne težave, ako bodo hoteli spraviti čezenj večje oddelke — brez ozira na to, da bodo imeli opraviti tudi z našimi junaškimi četami, katere imajo še izpred Lvova v dobrem spominu.

Na nemško-ruskem bojišču prodira general Hindenburg v izredno razsežni fronti proti ruskim trdnjavam Libava, Šavli, Kovno, Grodno, Bjelostok in Lomža, ta črta je dolga 500 km. Najbrže prodira druga nemška armada proti Varšavi. Ker je general Hindenburg že doslej uničil Rusom nad 10 armadnih zborov (samo v mazurskih jezerih je našlo smrt 159.000 Rusov!) in ni misliti, da bi imeli Rusi na razpolago dovolj novih čet proti Nemcem, jim ne bo preostalo drugega, nego iz Galicije vzeti del tamošnjih vojaških moči in jih poslati proti Nemcem.

Na nemško-francoskem bojišču so Nemci zmagovito odbili francoski poizkus priti za hrbet skrajnemu (desnemu) nemškemu krilu, ki se je raztegnil do Noyona, Peroune-a in Cambrai-a severno od Pariza ozir. Compiegne-a. Pri Noyonu so Nemci porazili dva francoska armadna zbora. Hudi boji so se vršili pri Reimsu, o čemer je močno trpela slavnostna starodavna reimska katedrala. — Na vzhodu so Nemci zavzeli važen fort Camp des Romains in tako predrli utrjeno črto Verdun—Toul ter si odprli svobodno pot čez reko Maas; sedaj se ta armada lahko lahko združi z glavno nemško silo ali pa zagrabi Francoze v hrbtu. Boji se še vedno vrše na celi dolgi črti: od Cambrai-a severno od Pariza do Lotaringije in Alzacije.

V Severnem morju je 22. septembra nemški podmorski čoln »U 9« tekoma dveh ur potopil tri angleške križarice: Aboukir, Hougue in Cressy, ki so imele vse skupaj 2265 moč posadke; 1700 moč je utonilo, ostale so rešili. Podmorski čoln »U 9« se je nato nepoškodovan vrnil na svoje mesto. — Angleži so dozdej izgubili že 15 vojnih ladij in niso nikjer varni pred drznimi nemškimi podmorskimi čolni in posameznimi ladjami, ki križarijo po morjih in po storjenji škodi spretno izginijo s pozorišča. V tem se zlasti odlikuje nemška križarica »Emden«, ki je v Bengalskem zalivu samo v času od 10. do 14. septembra potopila 6 angleških ladij in napravila Angležem 18 milijonov škode. Te dni se je »Emden« pojavila pred velikim angleškim pristaniščem Madrasom na vzhodni indijski obali in s streli iz topov užgala dve skladišči olja, nato pa ugasnila luči in izginila v temi. Angleži so iz trdnjav zaman streljali za njo.

Japonci so izkrcali svoje čete severno od Čingta (Kiaučau na Kitajskem). Nemške čete so bile prisiljene 18. t. m. zapustiti svoje postojanke vzhodno od Tsimo. — Neki japonski zrakoplovec je vrgel bombo v Kiaučauski zaliv in poškodoval nemško vojno ladj.

V kolonijah se vojna nadalje razvija. Majhne nemške čete so med Nokobom in Upingtonom udrle v angleški Kap (južna Afrika) in se utrdile. Tudi iz Nemške Vzhodne Afrike se poroča, da je majhen nemški oddelek v pokrajini Vol napadel neko angleško postojanko, a je bil odbit. — Na jezeru Vikrola-Nyassa (Vzhodna Afrika) so se zopet vršili spopadi med angleškimi in nemškimi ladjami ter je angleški parnik »Kanirodo« potopil dve nemški jadrnici. — Langenburg ob Nyaschem jezeru (kjer meje nemške, angleške in portugalske kolonije) so zasedli Angleži. — Na Nemški Novi Gvineji so Angleži izkrcali svoje čete in zasedli glavno mesto. Pod nemško upravo na Nemški Novi Gvineji spadajo tudi Vzhodni in

Zahodni Karolinski otoki, Mariani in več drugih otokov. — Na malem nemškem otoku Nauru v Avstralskem morju, med Gilbertskimi in Salomoškimi otoki, so Angleži porušili svetilnik. — V angleški južno-afriški Uniji so Angleži, Buri in Zamorci sestavili vojno ekspedicijo proti Nemški južno-zahodni Afriki; pridružili so se jim tudi bojevitji Hereri, ki so proglasili vstajo. Vrhovno poveljstvo nad ekspedicijo je prevzel burski general Botha. Ekspedicija je že prekorala reko Oranje in udrila na nemško ozemlje. 19. septembra je zasedla zaliv Lüderitz, ki ga je bila že prejšnji dan zapustila nemška posadka, ko je preje razdrila železniško progo in brezlično brzojavno postajo. — Nemci so zasedli važno angleško postajo Rietfontein vzhodno od Keetmanshopa.

Trosporazumne sile so odklonile japonsko pomoč v Evropi ter se japonske vojne operacije omeje na Daljni Vzhod. Kanada pošlje Angliji 31.000 moč in 300 strojnih pušk, Nova Zelandija pa 50.000 moč.

Francози so poklicali pod orožje že letnik 1915., t. j. 19 letne mladeniče.

Kolera, ta zvesta spremljevalka vsake vojne, se je pojavila na osebah, ki so prišle iz Galicije v Šlezijo in na Češko; vsega vkup je bilo tu doslej krog 40 slučajev, na Ogrskem pa krog 30. — Tudi v srbski armadi gospodari kolera in so imeli baje že do 12.000 slučajev.

Dolžnosti za narodnogospodarske vojne dajatve.

Dunajski list »Rundschau« je objavil 24. septembra t. l. sledeč zanimiv članek:

Vsi zdaj stojimo v sredi dogodkov, o katerih ne more noben človek soditi, kako da bodo vplivali. Izpremenile se bodo vse vrednosti tako, kakor si nikakor ne moremo predstavljati. Nikjer vrednost toliko ne pomenja, kolikor pomenja v narodnem gospodarstvu. »Denar«, »blago«, »delo«, »plača« itd. itd. so narodnogospodarske vrednosti, ki se bodo najbrže izpremenile in iznova uredile. Ker gledamo v popolnoma negotovo bodočnost, ki bo, kakor upajmo, srečnejša, kakršna je bila preteklost, velja, da vse človeško znanje in človeško dolžnost zastavimo v službo tega razvoja, da brez krmila ne izdivja in neizmerne škode ne povzroči. Sodim tako-le: Vse meri zdaj na to, da se uveljavijo sredstva vojaške sile, da si priborimo v Evropi tisti prostor, ki nam gre. Vse, kar je v tem velikem delu posameznik dolžan, da stori, nazivamo »vojna dajatev« v smislu postavke, ki za to obstoja. Medtem ko se naši bratje s svojo krvjo bore za boljšo bodočnost, ko tako pred vsem to vojno dajatev izpreminjajo v strašno resnico, je pa veliko ljudi, ki lahko v okviru možnosti, a izven dolžnosti o vojni dajatvi, zasledujejo, kako da se dogodki razvijajo. Mislim na tiste, ki kaj imajo in med njimi predvsem na tiste, ki imajo narodnogospodarsko blagostanje v rokah; na tvorničarje, veletržce; izkratka na proizvajalce in na premikalce narodnogospodarskih vrednosti. Ne zgolj demokratični čut pravičnosti, marveč tudi logika zahteva, da ti činitelji v dobi, ko se guga narodnogospodarski ustroj cellega sveta in zavzema novo obliko, katere še ne poznamo, ki jih ne pregledamo, a sodelujemo, ko se ustvarjajo, in jih tudi k vojni dajatvi pritegnemo. Škode, ki jo vojska z milodari naravnost povzroča, ne poravnamo samo z milodari. Ko bo vojska končana, ne bodo milodari več potrebni in prepozno bo, da se prične silno delo, ki nas čaka. Že zdaj naj se vsakovrstna sredstva uporabljajo, da se novo življenje navdahne narodnemu gospodarstvu za naloge, ki ga čakajo. Trgovina in predvsem svetovna trgovina, služiti mora tudi potrebščinam prebivalstva. Po vojski, v kateri moramo zmagati, se bodo potrebščine visoko dvignile. Kar se bo rabilo, bo pa moralo biti tu, ker lahko drugače nastane velika praznota. Tvornice morajo zato delati in zaloge napolnjevati; trgovci morajo imeti blago v zalogi, da bodo zadostili navalu kupcev, ko bo vojska končana. Če tvornice stoje, ne nastopi samo nevarna brezdelnost, ki lahko rodi nevarne krize, marveč se nespametno uničijo vrednote. Vlada je močna dovolj, da prisili tvorničarje, da ne bodo le iz človekoljubja deloma delali, marveč jih tudi lahko prisili, da morajo pustiti delati. Če vlada lahko v miru vpogleda v knjige in se prepriča o finančni sposobnosti kakega podjetja, tembolj sme to v vojnih časih, ko se je njena oblast mogočno dvignila. Tvorničarji in trgovci niso na svetu za svojo zasebno zabavo, marveč oni tvorijo socialni činitelj, ki ima nasproti skupnosti dolžnosti. Železniški uradnik stoji med vojsko avtomatično

pod vojaškim poveljstvom. Tudi tvorničar in veletrževce bi se morala nadzorovati po kaki vojni gospodarski postavi. Vlada bi morala biti pooblaščenca, da bi lahko določala, če in v kakšni meri naj bi se obrat v kaki tvornici omejil.

Občine proti brezposelnosti.

V hudih sedanjih časih je glavno, da dobe tisti ljudje delo, ki ga nimajo. Veliko lahko v tem oziru tudi občine store, ki naj se ne zanašajo samo na deželo in pa na državo. Občine bi morale dajati dober zgled in skrbeti, da brezposelni delo dobe. Marsikako delo lahko občina sama odda delavcem, obrtnikom in rokodelcem. Če bi tozadevno vse oblasti enakomerno postavile, bi se še več storilo, kolikor se je storilo in bi se poživela tudi podjetnost zasebnikov. Občini sami koristi, če brezposelnim preskrbi delo, ker je po postavi dolžna, da mora podpirati rezeve, katerim moramo brezpogojno tudi brezposelne prištevati. Občine naj bi pustile vso neobdelano zemljo obdelati in jo nasaditi z žitom. Delo naj bi se plačevalo v gotovini ali naj bi se pa živč napisal.

Pri nakazilu dela naj bi občine vedno upoštevale, da bi se delo primerno razdelilo. Ne bilo bi prav, če bi občina dela v velikem oddala. V kolikor gre za nabavo surovin, naj bi občine skrbale za to, da bi jih obrtniki brez težav, če tudi na kredit, dobivali. Nič bi ne škodilo, če bi občina zlasti v sedanjih izrednih časih jamčila za plačilo.

Gledati se mora na to, da se delavci v veliki meri ne odpuščajo. Če se pa to zgodi, naj da občina brezposelnim delo. Ali bi ne bilo nemogoče, da bi brezposelni gradili ceste? Mostove? Ali bi ne mogli z brezposelnimi delavci in delavkami pospešiti čiščenje Ljubljane v Ljubljani?

O važnosti posredovanja dela pa rajši zdaj še ne pišemo. Veselo moramo pa pozdravljati, ker je poslanec Gostinčar uvedel v J. S. Z. pravcato posredovalnico dela, ki jo kar sam vodi. Čast mu!

Izprememba tovarniškega zakona na Norveškem.

Norveška vlada je predložila drž. zbornici zakonski načrt o spremembi tovarniške postave iz leta 1909. Načrt ima namen raztegniti delavsko varstvo osobito se razširi na širše kroge podjetništva. Po starem zakonu so podvrženi nadzorstvu obrati, v katerih dela vsaj pet ljudi ali pa če se obrat vrši z motorno silo. Po novem zakonu bodo pa nadzorstvu podvrženi vsi obrati, ne glede na število delavcev ali gonilne sile. Dalje se postavijo pod novi zakon tudi nekatera podjetja, glede katerih je bila pridržana v prejšnjem zakonu odločitev kralju. Pod nadzorstvom bodo tudi delavska stanovanja podjetij, ki spadajo pod novi delavsko - varstveni zakon.

Izvrsta so podjetja, v katerih delajo svojci podjetnika ali pa podjetnik sam in pa domača dela. (Heimarbeiter.)

Delavcem se smatrajo osebe, katere je najel podjetnik ali pa so bile najete v njegovem imenu, ki naj izvršujejo pod novi zakon spadajoča dela. Med nje spadajo tudi predelavci in vajenci, ne pa poslovodje in drugo predpostavljeno osebje, vstevši pisarniške uslužbenke.

V II. poglavju se nahajajo določila, kako imajo biti urejeni delavni prostori, zdravstvene zadeve in varnost proti nevarnostem. Novo je, da mora pri nevarnih delih delavcem nabavljati primerne varnostne delavne obleke podjetnik. Prej si je moral tako obleko kupiti delavec sam.

Znatne izpremembe so se napravile pri III. poglavju, ki določa o delavnih dobi, zaposlenju otrok, mladoletnih in žensk. Delavni čas za delavca ne sme znašati več kot 9 ur dnevno. Za delavce v rudnikih, v jamah, topilnicah in tiskarnah delavna doba tedensko ne sme presegati 48 ur. Delavci v rudnikih in topilnicah, ki imajo redno prosto soboto, sme znašati navadni delavni čas do 10 ur, vendar tedensko ne več kot 48 ur. Navadni delavni čas spada med 7. uro jutraj in 9. uro zvečer. Tedensko delo posameznega delavca se ne sme porazdeliti na več kot 6 delavnih dni.

Skupno z določilom najvišje (maksimalne) delavne dobe se v načrtu urejuje tudi delo čez čas.

Mladostnim, to je pod 18 let starim osebam obojega spola, je čezčasno delo sploh prepovedano. Moški, nad 18letni delavci, smejo tedensko le 10 ur nad določeni delavni čas delati. Za nad 18 let stare ženske se poleg tega omejuje

čezčasno delo na dnevno dobo od 7. ure jutraj do 9. ure zvečer.

Čezčasno delo, ki se izvrši v prvotnih treh urah po zaključku rednega dela, se mora odškodovati (plačati) z 50 odstot., sicer z 100 odstot.. Z 100 odstotki je odškodovati tudi vsako delo, ki ne spada v navadni nedeljski delavni čas. V obratih pod kraljevsko določbo je voditi o prekorajenju navadnega delavnega časa, o čezčasnem delu in plačilu posebno knjigo.

Otroče delo izpod 14 let, ki je sedaj le omejeno dovoljeno, se po tem načrtu popolnoma prepoveduje. Izjema more biti le za konzervno industrijo s posebnim dovoljenjem ministrstva na podlagi poizvedb pri šolskih oblastvih. Za lažji pregled in nadzorstvo mladoletnih se vpeljejo namesto sedanjih podjetniških zaznamkov posebne delavske knjižice za mladoletne delavce.

Porodnice bodo tudi v bodoče šest tednov dela proste (ne bodo smele v delo), vendar se jim mora mesto ohraniti. Po novem načrtu se pa tudi nosečim na podlagi zdravniškega spričevala ne sme zabraniti štiri tedne pred porodom izstop iz dela. Do bodo mogle delavke otroke same hraniti, ima biti v podjetju poseben zakurjen prostor za najmanj deset delavk. Tudi glede škode, ki jo delavec napravi pri delu, oz. ki se zgodi pri delu, določa novi zakon nekako razsodišče, ki določa o povrnitvi škode.

Glede delavnega reda se določa, da se napravi v podjetjih, kjer to zahteva večina delavcev. Do sedaj je moralo imeti delavni red vsako podjetje z desetimi delavci. Pri sestavi delavskega reda sodelujejo tudi delavci.

Izpremembe pri preskrbi z mesom.

Prejšnje čase se je vršila kupčija z živino in z mesom zelo preprosto. Kmet je svojo žival prodal mesarju. Pregledale so se cene lahko. Tekom let so se pa vrinili med kmeta in mesarja, oziroma prodajalca, mešetarji, ki se jim očita, da so ponajveč vzrok, ker so cene mesu tako strašno poskočile.

Kako se zdaj živina prodaja? Skozi koliko rok gre živina, predno pride meso na trg? Veletrgovina z živino je navadno takole razvita: nakupovalci živine, živinski veletržci, komisinarji (po naše bi se to reklo mešetarji), veliki mesarji in prodajalci mesa na drobno. Velike tvrdke, ki se pečajo s kupčijo živine, zaposlujejo navadno celo vrsto malih nakupovalcev, ki potujejo po deželi in že v kmetovih hlevih nakupijo živino. Za vsak kos tako kuplene živine dobi nakupovalec gotovo pristojbino, včasih pa še redno plačo. Na sejmu pusti prodati veletržec živino svojemu komisinarju, ki dobi provizijo. Mesar pa mnogokrat še prodal ubito ali zaklano živino manjšim mesarjem. Komisinarji so navadno nastanjeni, kjer je veliko živine. Prodajo jo ali proti proviziji, a tudi na lasten račun. Navadno so to le bogati, mogočni možje, ki posojujejo tako prodajalcem kakor tudi kupcem, ki postanejo zato od njih popolnoma odvisni in zato tudi pri prodajalcu cene tlačijo, kupcu jih pa zvišajo, da sami žanjejo večji dobiček.

V sedanjih razmerah bi se opisano posredovanje težko odpravilo in zopet uvedla trgovina naravnost med kmetom in mesarjem. Mesar sam večkrat ne more na deželo, da bi nakupoval živino, nima časa, odtegniti bi se tudi s kupčijskimi potovanji preveč svojemu poslu. Živina se mora mnogokrat tudi iz daljave dobiti, ker mesta vedno naraščajo. Kmetu bi moral mesar živino takoj plačati, kar mu ni vedno mogoče. Mesarji morajo tudi svojim odjemalcem dobaviti posebne vrste meso, zato so navezani na mešetarja, ki pozna natančno njih zahteve. Če bi mesar sam nakupoval živno, bi ne mogel dovolj izbirati.

Tudi poljedelstvo je že v naših časih napredovalo in se porazdelilo. Prejšnje čase je ostala živina pri kmetu od rojstva do takrat, ko jo je prodal mesarju. Danes imamo že gospodarstva, ki se nekatera pečajo samo s plemenjem, druga s pitanjem živine, imamo tudi posestnike, ki se pečajo predvsem s prodajo mleka. Živina gre za to iz rok v roke, predno pride mesarju v roke. Prekupčijo so pospešile tudi klavnice, ki so v večjih mestih v zvezi s sejmi, da olajšajo mesarjem nakup in da se zbirajo velike množine živine, kjer jo nakupijo tudi trgovci iz krajev, kjer primanjkuje živine. Velike važnosti so sejmji v krajih, kjer je veliko tvornic ali rudnikov. V takih krajih se ne potrebuje enakomerno število živine, marveč je potreba odvisna od letnega časa, od vremena in od trgovskega položaja.

Nakupovalec živine prihrani živinorejcu in mesarju dolgotrajna pota. Mešetar ali komisionar smatra za svojo glavno nalogo, da dobi zunaj za pitale in za kupca živino in da sprejema naročila v velikem, oziroma v srednjem mestu. Ima pregled čez vse, premoženje mora imeti, da more med prodajalci in kupci posredovati. V velikih mestih prodaja komisionar živino večinoma velikim mesarjem, ki prodajajo meso trdnim odjemalcem: gostilnam, zavodom itd. Od njih kupujejo meso tudi mali mesarji, ki večinoma vsaj v večjih mestih sami niti živine ne pobijajo, marveč le zgolj meso prodajajo. Mali mesarski prodajalec ne more kupiti veliko živine, ker ne razpolaga s potrebno glavnic in ker nima dovolj kredita. Manjka mu tudi potrebnih izkušenj. Kljub temu, da mora plačati meso dražje velikemu mesarju, kakor če bi sam kral ali pobijal, pride le ceneje do mesa, kakor če bi živino sam pobijal. Pri velikem mesarju izbere lahko tudi le tisto meso, ki ga njegovi odjemalci zahtevajo.

Dolžnost vsake trgovine v narodno-gospodarskem oziru je, da klajo po krajnih potrebah primerno razdeli. Odprto pa ostane vedno vprašanje, če se dosedanj način kupčije ne da z boljšim načinom zamenjati. Če se kak kupčijska oblika izkaže slaba, se more z boljšo zamenjati. Umakniti so se morali izvoščiki in konjske poulične železnice avtomobilom in električnim železnicam.

Pritožbe proti živinski kupčiji bi se ne bile nikdar tako poostriale, kakor so se, če bi ne imeli splošne draginje. Čez trgovce z živino bi se gotovo tudi tako ne zabavljalo, ako bi se meso živine pozneje ne prodajalo. Trgovina z živili je čisto nekaj drugega, kakor kupčija z nečimernimi stvarmi. Vsak poizkuša čuvati svoje koristi in gleda, da kolikor mogoče veliko zasluži. Če trgovec špekulira z nečimernimi stvarmi, mu tega nihče ne zameri, še hvalijo ga, češ kako dober trgovec da je. Pravzaprav bi trgovcem z živino ne smeli zameriti, če smatrajo za glavno, da napravijo velik dobiček. Konzument je pa revež, ki draginjo bridko občuti in zato mu ne more nihče zameriti, če se proti draginji bori in zahteva odpo- moč in odpravo napak pri kupčiji, ki draži živino.

Že leta 1905. je izdal nemški poljedeljski svet spomenico, v kateri se toži, kako da se vpliva na živinski trg. Veletržci včasih ne kupujejo živine, nakupijo jo zopet velikanske množine, ki jo pa zopet draže, da obdrže visoke cene. Kmetje tožijo, kako da živinski trgovci pritiskajo na cene. Veliki bogataši popolnoma gospodarijo in določajo cene živini. Zgodí se, da ko se toži v mestih, kako da živine primanjkuje, pa tožijo kmetje, da imajo živine preveč, a da jo nihče ne kupi.

Kmet ne določa cene živini, ker ko je živina godna za mesarja, jo mora prodati, če jo ne prodaja, izgubi na vred-

nosti. Zato je kmet mnogokrat prisiljen, da prodaja živino za vsako ceno. Vse to vpliva, da tudi kmet izgubi veselje vzgajati živino.

Kar se tiče mesarjev, moramo pripomniti, da draginje mesa tudi v polnem obsegu niso mesarji sami krivi. Cene mesu so se povišale, tudi on mora dražje vse plačevati, tudi plače pomočnikov in hlapcev so se zvišale. Plačati mora dobiček komisionarju (mešetarju), napitnino, pristojbine za preiskavo živine, za klavnico, za tehtnico, zavarovanje, povišale so se cene stanovanj in prodajalcev, povišani so dohodninski in obrtni davki, pristojbina za ledenico se mora plačati, vračunavati mora izgube, ki jih ima, če mu meso zaplenijo, ker so se predpisi o pregledovanju mesa poostрили.

Upoštevati pa moramo tudi, da se zdaj vporabijo vsi deli živine, ki se včasih niso. Kri prodajajo kemičnim tvornicam, želodčno in črevesno mast trgovcu z mastjo, želodec in čreva kupcu s črevami, telečje glave tistim, ki z njimi kupčujejo, srce, pljuča in jetra tvorničarjem, ki izdelujejo klobase, kosti trgovcu s kostmi, rogove in kopita trgovcem z rogmi, odpadke tistim; ki goje pse in svinje, svinjske štetine tvornicam, ki izdelujejo krtače, žolč tvorničam črnila itd. Mesarji so že marsikje ustanovili zadruga, ki prodajajo skupno kožo, ki vlivajo sveče, ki meljejo kosti i. dr.

Odvisnost velikih komisionarjev tudi tlači mesarje in pritiska na cene. Z malimi sredstvi mesar otvori prodajalno. Vsemogočen komisionar mu da kredit, zato mora živino pri njem kupiti. Drago mora plačati manj vredno živino. Veliki dobavitelji dobe meso ceneje, mesar zato pritiska na male odjemalce s cenami.

Javne klavnice so tudi meso podražile s svojimi pristojbanami. Pomnožilo se je število mesarjev. Tudi zadruga odjemalcev se glede na meso niso posrečile. Vsekakor mora država, a tudi dežela in občina storiti odločne korake, da se meso poceni. Podržavljenje, podeželjenje ali pa poobčinjenje mesarije bi bilo najboljšje, dasi precej radikalno sredstvo.

Okno v svet.

List, ki smo ga že dolgo pogrešali, je vendarle začel izhajati! »Ilustrirani Glasnik« nas v sliki in besedi obvešča o vseh važnejših dogodkih doma in po svetu. Priznati se mu mora, da so njegove slike zelo zanimive in krasno izvršene, vsebina prav raznovrstna in bogata. Zadnja številka prinaša slike iz naših bolnišnic, mnogo prizorov iz sedanjega vojaškega življenja po domovini, slike poljskih beguncev, dogodke iz srbskega, francoskega, nemškega in avstrijskega bojišča, podobe naših padlih junakov, več povesti, vojaških dopisov ter mnogo zanimivega in poučnega drobiža. »Ilustrirani Glasnik«, ki izhaja vsak četrtek,

stane do konca leta 2 K, posamezna številka 20 vin.

»Ilustrirani Glasnik«, št. 5., prinaša sledečo listino:

Zadnji čas nam je došlo več naročil brez podpisa, oziroma z nečitljivim podpisom, kar povzroča nepotrebne poznejše reklamacije. Gg. naročnike prosimo, da naročilnice pravilno in čitljivo podpišejo ter navedejo tudi kraj, oziroma pošto, kajti lista brez naslova ne moremo oddati na pošto.

Ker je večina naročnikov naročnino že poravnala, bomo priložili položnice (čeke) šele v decembru za naročnino za leto 1915. One naročnike pa, ki naročnino za september, oktober, november, december še niso poravnali, prosimo, da nemudoma store, sicer jim bomo list ustavili.

Zaenkrat se je treba poslužiti denarne nakaznice.

Druge, tretje in četrte številke imamo še par sto izvodov. Komur je na tem ležeče, da dobi tudi te številke, naj se pozuri in naj list čimprej naroči.

Oktober meseca bomo brezplačno priložili stalnim naročnikom, ki so naročnino že poravnali, pregleden zemljevid evropskega ozemlja, s katerim bodo vedno v stanu zasledovati vse važnejše vojne dogodke. Zemljevid bo zavzel velikost 56x76 cm in ga bomo v svrhu boljše preglednosti izvršili v barvah. Zemljevid bo marsikateremu ne le za časa vojske dobrodošel, temveč mu bo tudi pozneje vedno poučen tovariš.

»Ilustrirani Glasnik« mora biti najpopularnejši slovenski ilustriran list, čemur odgovarja tudi vsebina, slike, oblika in cena!

Kakor hitro se poleže bojni metež, bomo izdelovali klišeje tudi doma, tako da bo cenj. občinstvo o vseh dogodkih tudi s prvimi slikami postreženo. — Z lastnim reprodukcijskim zavodom razpolaga celo malo nemških listov. Da pa ta naš načrt kar najdovršeneje izvršimo, treba naročnikov. Čim več naročnikov, tem boljši bo list! Zatorej: Podvizajte se in pridobite nam novih naročnikov! Pravilni naslov je: »Ilustrirani Glasnik«, Ljubljana, Katoliška tiskarna.

Čast požrtvovalnosti. Francoska akademija je prisodila usmiljenim sestram v Solunu darilo 10.000 frankov za trudapolno delo usmiljenja ob postrežbi ranjencev in bolnikov za časa balkanske vojske. Drugo darilo — 6000 frankov — so prejele usmiljenke v Odrinu. Znano je, da je tudi turški sultan podelil nekaterim prednicam usmiljenih sestr, ki so se odlikovale v označeni vojni s postrežbo bolnikom, visoke redove.

Francija — še brez Boga? V oklicu na ljudstvo, ki ga je sestavila francoska, v Bordó pobegla vlada, se omenja, da bo narodna edinost in vseh francoskih strank rešila domovino. Boga in božje pomoči oglaš niti ne imenuje ne. Pa časi niso daleč, ko bodo tudi francoski voditelji uvideli, da je še nekdo nad nami, ki vlada in vodi narode.

Požrtvovalnost nemških jezuitov. Za vojno službo v nemški armadi se je

priglasilo 95 članov nemške jezuitske provincije. To je hvaležnost teh čvrstih patrijotov, ki jim je pa Nemčija doslej (40 let) odrekala domovinsko pravico — iz ničevnih razlogov. Izjemne postave zoper jezuite bodo sedaj po vojni gotovo prenehale. Možje, ki so se ob uri nevarnosti in bojnega ognja ponudili domovini v službo in pokazali tako svojo zvestobo, zaslužijo vsaj iste pravice, kot vsak drug državljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jože Gostinčar. Tisk Katoliške Tiskarne.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!

iz Hawre v New-York

francoska prekmorska družba.

Veljavne vozne liste (Sifkarte) za francosko linijo iz Hawre v New-York in listke za povratek iz Amerike v staro domovino, po najnižji ceni

in brezplačna pojasnila daje samo ED. ŠMARDA potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18 v hiši »Kmetске posojilnice«.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.

F. Meršol LJUBLJANA Mestni trg 18.

Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izber vezenin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavratin, volne, bombaža, sukanca itd.

Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov Avgust Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročila na štedilna ognjišča in peči

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.



Zadružno premoženje se sme porabljal le za zadruga namene. Ako bi navadni dohodki ne zadostovali, da bi se poravnali troški in tekoči izdatki, ima zadruga pravico, svojim članom naložiti posebne doklade, katerih vsota se določi na občnem zboru in potem porazdeli na posameznike, ako to dovoli obrtno oblastvo. Pri izterjavanju ima zadruga pravico, posluževati se upravnega oblastva (političnega, ne davčnega).

§ 115 a.

Bolniške in podporne blagajnice za člane.

V § 114., odst. 2., omenjene bolniške in podporne blagajnice za zadruga člane se ustanovljajo, kolikor temelje na načelu prostovoljnosti, po predpisih zakona z dne 16. julija 1892. l. (drž. zak. št. 202). Dopustnost prisilnega zavarovanja, obseg in izvršitev.

§ 115 b.

Zadruga morejo skleniti, da so njihovi člani dolžni zavarovati se za denarno podporo v bolezni, za brezplačno zdravniško pomoč, za dobivanje zdravil ali za take dajatve v zvezi s pogrebništvom.

Ne sme se pa siliti k zavarovanju za samo pogrebništvom.

V dotičnem sklepu je ustanoviti, v kakem znesku in pa koliko časa se bo v bolezni izplačevala podpora, oziroma kolika bo pogrebništvom; denarna podpora v bolezni pa ne sme biti višja nego 28 K na teden in pogrebništvom ne višja nego 400 kron.

§ 115 c.

Da je sklep po § 115. b veljaven, je treba, da je zadruga zbor redno sklican, da se bistvena vsebina tega, kar se ima skleniti, poprej objavi, da je navzočih najmanj tri četrtine vseh zadrugnikov, ki imajo glasovalno pravico, in da glasujejo za predlog najmanj tri četrtine navzočih.

Vrhutega je treba, da sklep odobri politično deželno oblastvo. To more odrediti, da je odobrenje sklepa glede vpeljave prisilnega zavarovanja zavisno od tega, da se poprej ustanovi podporni sklad po § 115. w.

Določila prvega odstavka veljajo tudi glede sklepov, s katerimi se je vpeljano prisilno zavarovanje v dopustnih mejah (§ 115. b) razširja, izpreminja ali odpravlja.

§ 115 d.

Redno sprejeti in odobreni sklep veže vse zadruga člane; taki člani pa, ki so zavezani zavarovanju že pri kaki drugi zadrugi, niso

kakem potu naj obrtniki skrb za zboljšanje svojih razmer. Posebno bi bilo opozarjati na ustanavljanje založnih blagajn (Vorschusskassen), sirovinskih zalog, skupnih prodajalnic za dovršene izdelke in skupno nabavljanje strojev. Take naprave morejo, ako jih vodijo izkušeni, požrtvovalni in podjetni možje, donasati marsikako korist. Povdarjati ni treba, da je velikega pomena tudi obrtna izobrazba in napredovanje z duhom časa glede načina izdelovanja, zlasti v današnjem času iznajdb. Posamezen obrtnik si ne more mnogo pomagati, ker mu nedostaje sredstev, toda združenim je to možno v veliko večji meri. V tem obstoji glavni pomen, ki ga imajo zadruga za obrtniški stan.

Kako da zadruga ustanovi v 1. odstavku § 114. navedene naprave, o tem glej § 115a. Nihče pa se ne more siliti, da bi se proti svoji volji udeleževal omenjenih podjetij (§ 115a, zadnji odstavek), ker so take naprave pridobitne in gospodarske zadruga, katerim pristopiti je na prosto dano vsakemu posamezniku.

Zadruga morejo sklepati, koliko časa da naj trpi učna doba vajencev (prim. tudi § 14., 3. odst., in § 98a). Dalje smejo določevati, koliko vajencev sme imeti kak gospodar v primeri s številom pomočnikom; toda dotične določbe more oblastvo po svojem prevdaru izpremeniti. (Upr. sod. razsodba 2. jun. 1889, št. 1212.)

Kadar dopisujejo zadruga z oblastvi (§ 114., črka g) in naslednji odstavek), proste so dotične vloge kolka. (Fin. min. ukaz 13. jan. 1885, št. 54.838.) — Ako zadruga ustanove založne blagajne, sirovinske zaloge in prodajalnice, niso oproščene dotičnih pristojbin. Pač pa so oproščene pristojbin za knjige o zadrugnih zadevah, ker se ne smatrajo za trgovske knjige. (Fin. min. ukaz 7. nov. 1884, št. 35.104.) — Tudi pravila so prosta kolka. (Trg. min. ukaz 23. nov. 1884, številka 41.118.)

Pristojnost in pravice obrtnega sveta, omenjenega v zadnjem odstavku § 114., določuje natančneje ministrska naredba z dne 20. marca 1897, drž. zak. št. 83.

§ 114a.

Trgovinski minister more, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in zadruga zvezo, kjer obstoji, tistim zadrugam a posamezne kategorije ali za sorodne kategorije rokodelskih obrtov, ki na polja vzgajanja obrtniškega naraščaja (§ 114., lit. e) in § 104b) z uspehom izvršujejo svoje dolžnosti, priznati pravico, da sprejmo v pravila določila o opravljanju preizkušenj za mojstra za svoje obrte. Zadruga naj sklenejo v tem primeru posebne preizkusne rede, za katere je treba odobrenja političnega deželnega oblastva.

Solidno izdelane
**dežnike in
solnčnike**
priporoča
po najnižjih cenah
**L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.**



Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kaplje za želodec, izvrstno, krepljeno in slast do
jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kaplje zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti oginjanju otrok in proti po-
tenju nog, steklenica 50 v.
Ruhje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni koločji, za odstranitev kurjih oči in trde
kože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, škatla 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepljeno
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstno pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

IVAN JAKŠIN SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih



**voznih koles in
šivalnih strojev**

== za rodbino in obrt. ==



Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakaa, sladne kave, pijejo
„Sladni čaj“. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
mleka za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moči! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/2 kg zavoj 60 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karna Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarna je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karna Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse št. 106.
Zdravje! Josefstädterstrasse št. 26, Radetzkyplatz št. 4.
V Oradeu: Sackstrasse št. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo boljne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči tukaj navedenih tve-
Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini

Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA

Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica

v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

Svoji k svojim!

A. LUKIČ

Ljubljana, Pred Skofijo št. 19.

Konfekcijska trgovina

za dame, gospode, dečke in deklice
se najtopleje priporoča.



Varstvena znamka.

Peter Kozina & Ko.

Tovarna čevljev v Trzinu,
Gorenjsko.

Najmodernejše podjetje monarhije.
Otvoril sem lastno prodajalno

Na drobno v Ljubljani Na debelo

Breg št. 20 (Cojzova hiša).

A. & E. SKABERNE, Mestni trg št. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno
sukno za moške obleke, volneno blago, kakor
ševijoti, popelin, delen, itd. za ženske obleke. —
Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati
izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kako-
vostih in širinah; potrebščine za krojače in šivilje.
Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za
postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti
v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni
prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta.
Priznana nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse
vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor:
srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi
pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira
v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh
velikostih za otroke. — Predpasniki najnovej-
ših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in
klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do naj-
finejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti
žepni robci. — Zaloga gospeja perja in puha.
Vedno sveže blago!

Najboljša, naisigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica

registrirana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

prilike, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge in vloge v
tekočem računu, za katere jamčijo
ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4³/₄ 0/0

brez kakega odbitka, tako da sprejme vlož-
nik od vsakih vloženih 100 kron čistih
obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je
bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov
kron. Za nalaganje po pošti so poštnohra-
nilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.

— 230 —

S preizkušnjo za mojstra je dokazati sposobnost za samostojno
izvrševanje in proračunjevanje stroškov običajnih del v obrtu in
znanje, ki je sicer potrebno za samostojno izvrševanje obrta, zlasti
tudi o tem, kako se vodijo knjige in računi.

Preizkusni red naj ureja natančneje, pod kakimi pogoji se po-
silci pripuščajo k preizkušnji vobče in posebej tisti, ki ne pripadajo
zadrugi; nadalje, kako bodi sestavljena preizkusna komisija, koliko
in kakšno gradivo naj se izprašuje, kako naj se pri preizkušnji po-
stopa, kako izpričujevali o uspehu naj se izda, ali se sme preizkušnja
ponoviti in kako visoke takse, ki grede zadrugi, naj se morebiti pobi-
rajo za preizkušnjo.

Trgovinski minister more, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbor-
nico, zadrugo zvezo, kjer obstoji, in dotične zadruge, ukazoma pri-
znati tudi posameznim zavodom, ki po svoji uredbi jamčijo, da se
pri njih opravi preizkušnja za mojstra, kakor to ustreza stroki, pra-
vico, da obdržavajo te preizkušnje za določene rokodelske obrte;
obenem se predpisuje preizkusni red.

Ako se ta pravica podeli strokovnim učiliščem, se izda dotični
ukaz sporazumno z ministrom za bogočastje in nauk.

Kdor uspešno opravi preizkušnjo za mojstra in samostojno
opravlja obrt, sme nositi naslov preizkušenega mojstra v dotičnem
obrtu.

Pet let potem, ko dobi veljavo ta zakon, se predpiše z ukazom
trgovinskega ministra, potem, ko se zaslišijo trgovinska in obrtna
zbornica, zadruga zveza, kjer morebiti obstoji, in dotične zadruge,
splošno ali pa za določene kraje, v katerih velja ta zakon, da smejo
v vseh ali v določenih rokodelskih obrtih imeti vajence samo taki
obrniki, ki so uspešno opravili preizkušnjo za mojstra.

Ta ukaz pa se ne bo dotikal pravic mojstrov, ki že obstoje.

§ 114 b.

Zadruge imajo pravico, za obrte svojih članov v mejah zako-
nitih predpisov določati, kdaj naj se začne injenja vsakdanje delo
pomožnih delavcev in kakim odmorom naj bodo pri delu, kdaj in kake
plače naj se plačujejo pomožnim delavcem in kakim roki naj veljajo
za odpoved. To ustanavlja, urejeno po poslovnih strokah, zadrugi
zbor sporazumno z zborom pomožnikov in ta določila naj odobri
politično deželno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico
in zadrugo zvezo, kjer obstoji.

Ta dogovor naj se nabiše v posameznih obratovanišjih.

Za ta sklep je potrebna v zadržnem zboru in v zboru pomoč-
nikov dvetretjinska večina. Z isto večino glasov more eden ali drugi

— 231 —

zbor izjaviti, da odstopa od teh določil, ako niso bila ustanovljena
za določeno dobo. Odnosni sklep je naznaniti političnemu dežel-
nemu oblastvu.

Omenjena določila imajo, ako obrtniki, ki pripadajo zadrugi,
niso sklenili v tem oziru s svojimi pomožnimi delavci kaj drugega
s pogodbo ali v delovnem redu, pravno moč za stranke in v toliko
izključujejo uporabo predpisov § 77.

§ 115.

Zadruge imajo pravico, v svojih pravih predpisavati in pobi-
rati pristojbine za vzprejem (inkorporacijo), ki jih morajo plačevati
zadržni člani, dalje pristojbine za sprejetje (najetje) in oproščanje,
ki jih morajo plačevati vajenci; toda v pravih mora biti določeno,
da more zadruga vajence, ki so sami ali kojih roditelji so ubožni,
oprostiti pristojbine za sprejetje (najetje), za preizkušnjo za poma-
gača in za oprostitve, ako zakoniti zastopniki vajencev to zaprosijo
in dokažejo ubožnost.

Vajencev gospodar jamči, da se zadrugi pravilno oddajo vaje-
niške pristojbine.

Obrtniki, ki se izločijo iz kake zadruge in pridružijo drugi za-
drugi, so do polovice prejšnji zadrugi plačanih iznoskov oproščeni
od ponovnega plačanja vzprejemnine (pristojbine za inkorporacijo).
V zadržnih pravih se morejo tudi vdova in potomci imetnika svo-
bodnega obrta, ki imajo pravico do dedščine, oprostiti od ponovnega
plačanja vzprejemnine, ako po smrti obrtnika zglase obrat istega
obrnika in ako je ta obrat samo nadaljevanje prejšnjega podjetja.

Visokost teh pristojbin določa zadržni zbor, treba pa je za to
odobrenja političnega deželnega oblastva, ki jih more znižati, ako
so neprimerno visoko odmerjene.

Od letnega dohodka iz vzprejemnin se smejo kvečjemu tri četr-
tine porabiti za tekoče zadržne izdatke, ostanek pa se mora plodo-
nosno naložiti. Od donosov iz pristojbin vajencev se mora najmanj
polovica obrniti v take namene, ki pospešujejo izobrazbo vajencev
ali druge njihove koristi, izvzemši zavarovanje za bolezni.

V ostalem se denarna sredstva, ki so potrebna za zadržne
potrebščine — izvzemši prispevke za bolniško blagajnico (§ 121.) —
kolikor se ne zalagajo iz obresti obstoječega premoženja, porazde-
ljujejo na zadržne člane (§ 106.), razmerno predpisanemu pridob-
ninskemu davku ali po kaki drugi meri, določeni v pravih.

Omenjeni dohodki zadržug kakor tudi redovne globe (§ 125.) se
izterjavajo upravnim potom.